

ВІДГУК

на дисертаційну роботу Сокоринського Володимира Олеговича на тему «Феномен цифрового тоталітаризму: концептуалізація загроз демократії в інформаційному суспільстві», що подана на здобуття ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальності 052 «Політологія»

Актуальність теми дослідження. Тема дисертації є актуальною та обґрунтованою, оскільки зосереджена на феномені цифрового тоталітаризму як принципово новому виклику демократичним цінностям, інститутам і правам людини в умовах глобальної цифровізації. У центрі дослідження – трансформація природи політичного контролю, коли класичні механізми владного управління доповнюються або замінюються цифровими технологіями, що використовуються для масового стеження, маніпуляції громадською свідомістю, придушення інакомислення та концентрації влади. Вибір саме цієї теми зумовлений стрімким розвитком алгоритмічного управління, великого збору даних (big data), штучного інтелекту, цифрової ідентифікації, що відкривають безпрецедентні можливості для моніторингу та впливу на громадян, іноді під прикриттям безпеки чи ефективності. У таких умовах постає необхідність заново осмислити фундаментальні принципи демократії, зокрема, прозорість влади, підзвітність, свободу слова, приватність, автономію особистості та право на незастосування дискримінаційних алгоритмів.

Актуальність теми посилюється в контексті повномасштабної війни Росії проти України, яка супроводжується широким застосуванням цифрових засобів контролю, пропаганди й інформаційної агресії. У цьому сенсі цифровий тоталітаризм постає не лише як теоретична конструкція, а як реальна політична практика, що становить загрозу для національної безпеки, громадянських свобод та геополітичної суб'єктності. Дослідження Сокоринського В.О. вдало позиціонується на перетині філософсько-політологічного аналізу, прав людини та інформаційної безпеки. Воно не

лише розширює наукове уявлення про сучасні форми тоталітаризму, а й містить прикладне значення для формування політик цифрового захисту демократії. Актуальність обраної проблематики має особливе значення для України, яка водночас бореться за свою незалежність і прагне стати повноцінною частиною європейської спільноти, де цифрові права вже визнаються фундаментальною складовою прав людини.

Обґрунтованість положень і висновків, сформульованих у дисертації. Структура дисертаційної роботи є логічною, а виклад матеріалу відзначається внутрішньою послідовністю, аналітичною глибиною та аргументованістю. Тема дослідження В.О. Сокоринського повністю відповідає поставленим меті та завданням, що чітко простежується в логіці переходу від теоретичних засад до прикладного аналізу феномена цифрового тоталітаризму. Висновки до кожного розділу є обґрунтованими, спираються на належно підібрану джерельну базу та релевантний міждисциплінарний науковий апарат.

Зміст дисертації відповідає спеціальності 052 – Політологія, зокрема її проблемному полю, пов'язаному з дослідженням сучасних форм авторитарного та тоталітарного управління, захисту прав людини та викликів демократії в умовах цифрової епохи. Анотації українською та англійською мовами повністю відповідають змісту дисертації, адекватно передають наукову новизну, ключові положення та висновки дослідження.

У роботі не виявлено фактів академічного плагіату, фальсифікації чи інших порушень академічної доброчесності. Усі цитування та запозичення належно оформлені з чіткими посиланнями на відповідні джерела. Автор демонструє високий рівень наукової етики та відповідальності.

Обґрунтованість наукових положень і висновків, сформульованих у дисертації, свідчить про досягнення поставленої мети дослідження, методологічну коректність та системність здійсненого аналізу.

Новизна одержаних результатів та наукова і практична цінність дисертації. Безперечною науковою новизною дисертаційної роботи та

вагомим внеском у сучасну українську політичну науку є комплексний авторський підхід В.О. Сокоринського до аналізу феномена цифрового тоталітаризму в контексті еволюції системи захисту прав людини. Дисертант пропонує концептуальне осмислення категорії «цифрові права людини» як нової генерації прав, що формуються під впливом цифрової трансформації суспільства та викликів, які несуть з собою автоматизовані системи управління, алгоритмічне моделювання поведінки та інфраструктура цифрового контролю.

Особливу наукову цінність становить авторське розмежування понять «цифровий авторитаризм» та «цифровий тоталітаризм», що дозволяє по-новому оцінити загрози для демократичних інститутів у постінформаційну епоху. У роботі здійснено порівняльно-аналітичне дослідження сучасних підходів до захисту цифрових прав (у тому числі таких понять як «право на пояснення», «алгоритмічна справедливість», «цифрова прозорість», «відповідальність розробників ШІ»), із залученням практик ЄС, США, КНР, а також аналізом регулятивних ініціатив (GDPR, AI Act, Digital Services Act тощо).

Цінним є також авторський аналіз цифрової трансформації механізмів демократичної участі, посилення викликів для свободи слова та інформаційної безпеки, що дозволяє поглибити сучасне політичне розуміння співвідношення між технологіями, контролем і правами людини.

Практична цінність дисертації полягає в запропонованих підходах до удосконалення державної цифрової політики в Україні, розробці аналітичних критеріїв для виявлення загроз цифрового тоталітаризму, а також у формуванні науково обґрунтованих рекомендацій щодо захисту цифрових прав у рамках системи національної та міжнародної безпеки. Отримані результати можуть бути використані в освітньому процесі, в діяльності правозахисних організацій, органів державної влади та під час підготовки стратегічних документів у сфері цифрової трансформації.

Повнота викладення положень дисертації в опублікованих працях.

Основні результати, напрацювання, положення та висновки дисертації подані автором у 8 публікаціях: з них три статті, розміщені у виданнях, які визнані МОН України фаховими, та п'ять тез виступів на Міжнародних та Всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях.

Наукове та практичне значення результатів і висновків дисертації, пропозиції щодо їх використання. Наукове та практичне значення дисертації полягає в тому, що дослідження В.О. Сокоринського суттєво розширює наукове уявлення про трансформацію системи прав людини в умовах цифрової епохи та формування нових концепцій цифрових прав у контексті загроз цифрового тоталітаризму. Робота сприяє розвитку сучасного політичного знання в галузі політичної теорії, прав людини, інформаційної безпеки та цифрового врядування.

Результати дослідження можуть бути використані в діяльності державних інституцій України — зокрема, Міністерства цифрової трансформації, Міністерства юстиції, Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини — при розробці стратегічних документів у сфері цифрових прав, регулювання діяльності алгоритмічних систем, забезпечення прозорості цифрового врядування та захисту основоположних прав у кіберпросторі.

Отримані у дисертації висновки та пропозиції доцільно враховувати у діяльності громадських організацій, експертних середовищ та аналітичних центрів, правозахисній практиці, які займаються питаннями демократичного контролю над новітніми технологіями, захисту приватності, протидії маніпулятивним інформаційним технологіям.

Крім того, матеріали дослідження можуть бути залучені до розробки навчальних курсів і спецкурсів у сфері політичної науки, прав людини, цифрової етики, сучасної демократії, філософії технологій, інформаційного суспільства. Вони можуть слугувати методологічною основою для написання підручників, посібників, методичних матеріалів і монографій для студентів, аспірантів і викладачів закладів вищої освіти.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи. Відзначаючи позитивні якості дисертації, її теоретичну та практичну цінність, водночас важливо сформулювати деякі зауваження, які можуть задати нові напрямки для досліджень та сприяти поглибленому вивченню дисертантом цієї теми у майбутньому.

По-перше, враховуючи, що в роботі значну увагу приділено аналізу механізмів захисту прав людини в контексті розвитку цифрових технологій, разом із тим, концептуалізуючі поняття «цифрових прав людини», не чітко визначено, чи відрізняє їх автор від класичних громадянських прав, і як співвідносить із сучасними дискусіями про «право на пояснення», «алгоритмічна належна правова процедура» або «справедливість даних»?

По-друге, характеризуючи динаміку розвитку технологій штучного інтелекту, великих даних та алгоритмічного управління, автору слід було б зауважити на ступені їх впливу на політичну суб'єктність громадян. Зокрема цікавить позиція автора щодо «розмиття» громадянських ініціатив у цифровому середовищі.

По-третє, враховуючи актуальність дисертаційного дослідження та сучасні виклики, які мають глобальний характер. Цікавою є думка автора щодо впливу російсько-української війни на розвиток цифрового тоталітаризму в світі.

Вказані зауваження не мають принципового значення при оцінці дисертаційного напрацювання В.О. Сокоринського, а окремі з них стосуються дискусійних аспектів проблеми. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку, не позбавляють дисертацію наукової цінності, а лише пропонують можливі шляхи подальшого розвитку та вдосконалення аналізу досліджуваної проблеми.

Висновок щодо відповідності дисертації нормативним вимогам щодо присудження наукових ступенів. Дисертаційне дослідження В.О. Сокоринського на тему «Феномен цифрового тоталітаризму: концептуалізація загроз демократії в інформаційному суспільстві», подане на здобуття

наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – Політологія, виконане на належному теоретичному й методологічному рівні, є цілісною, самостійною, завершеною науковою працею. Дисертація містить раніше не оприлюднені автором наукові положення та обґрунтовані результати, що мають наукову новизну й практичну цінність у сфері політичної науки.

Робота вирізняється міждисциплінарним підходом, системністю аналізу проблеми цифрового тоталітаризму та захисту прав людини в умовах інформаційного суспільства. Дисертація обґрунтовує необхідність оновлення концептуального апарату політичної науки відповідно до викликів, що постають перед демократичними суспільствами в епоху цифровізації. Теоретичні положення були апробовані автором у виступах на наукових конференціях, семінарах, а також у наукових публікаціях, що відповідають вимогам до здобуття ступеня доктора філософії.

Загальний висновок. Враховуючи актуальність теми, глибину опрацювання джерельної бази, чіткість наукової аргументації, оригінальність авторського підходу, наукову та практичну значущість висновків, а також відповідність оформлення дисертації нормативним вимогам, вважаємо, що дисертація Сокоринського Володимира Олександровича відповідає положенням Наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» та «Порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 052 – Політологія.

Офіційний опонент

доктор політичних наук, доцент,
професор кафедри політичних теорій
факультету психології, політології
та соціології

Національного університету

«Одеська юридична академія»

ПИС ЗАСВІДЧУЮ

Національний університет
«Одеська юридична академія»
Начальник відділу кадрів

Оксана ДІДИК
2025 р.

Юлія ЗАВГОРОДНЯ